पुष्करे स्नात्वा किं वा बदरिकाश्रमे । संपूज्य दृष्ट्वा मामेव करोति जन्मखण्डनम् । सिद्धां कृत्वा च बदरीं भुङ्क्ते बदरिकाश्रमे । दृष्ट्वा मत्प्रतिमां नन्द ! करोति जन्मखण्डनम् । दोलायमानं गोविन्दं दृष्ट्वा वृन्दावने च माम् । दृष्ट्वा संपूज्य नत्वा च करोति जन्मखण्डनम् । भाद्रे दृष्ट्वा च मञ्चस्थं मामेव मधुसूदनम् । संपूज्य नत्वा भक्तश्च करोति जन्मखण्डनम् । रथस्थञ्च जगन्नाथं यो द्रक्ष्यति कलौ नरः । संपूज्य भक्त्या नत्वा च करोति जन्मखण्डनम् । उत्तरायणसंक्रान्त्यां प्रयागे स्नानमाचरेत् । संपूज्य दृष्ट्वा मामेव करोति जन्मखण्डनम् । कार्त्तिक्यां पूर्णिमायाञ्च दृष्ट्वा मत्प्रतिमां शुभाम् । उपोष्य पूजां कृत्वा च करोति जन्मखण्डनम् । चन्द्रभागासमीपे च माघ्याञ्च मां नमेत् शनैः । राधया सह मां दृष्ट्वा करोति जन्मनः क्षयम् । रामेश्वरं सेतुबन्धे आषाढ़पूर्णिमादिने । उपोष्य दृष्ट्वा संपूज्य करोति जन्मनः क्षयम् । दीननाथं दिनकरं लोलार्के चोत्तरायणे । उपोष्य दृष्ट्वा संपूज्य करोति जन्मनः क्षयम् । ऋषिकोष्ठे सुवसने कलविङ्के सुगह्वरे । विस्यन्दके राजकोष्ठे नन्दके पुष्पभद्रके । पार्वतीप्रतिमां दृष्ट्वा कार्त्तिकेयं गणेश्वरम् । नन्दिनं शङ्करं दृष्ट्वा करोति जन्मनः क्षयम् । त्रिकूटे मणिभद्रे च पश्चिमोदधिसन्निधौ । समुपोष्य दधि प्राश्य मां दृष्ट्वा मुक्तिमाप्नुयात्" ब्रह्म० वै० जन्म० ख० । शकुनभेददर्शने फलभेदः शकुनशब्दे दृश्यम् ।

दर्शनप्रतिभू पु० दर्शनाय प्रतिभूः । प्रतिभूभेदे "दर्शने प्रातिभाव्ये च विधिः स्यात् पूर्वचोदितः" "यो यस्य प्रतिभूस्तिष्ठेत् दर्शनायेह मानवः । अदर्शयन् स तं तस्य प्रयच्छेत् स्वधनादृणम्" मनुः । वीरमि० विस्तरेण तद्विधिरुक्तो यथा

"अथ प्रतिभूः तत्र प्रातिभाव्यं नाम विश्वासार्थं पुरुषान्तरेण सह समयः । तद्भेदानाह बृहस्पतिः "दर्शने प्रत्यये दाने ऋणिद्रव्यार्पणे तथा । चतुःप्रकारः प्रतिभूः शास्त्रे दृष्टो मनीषिभिः" । प्रत्ययो विश्वासः दानम् ऋणापाकरणार्थमर्थार्पणम् । ऋणिद्रव्यार्पणम् ऋणिनो यद्द्रव्यं गृहोपकरणादि तदर्पणम् । चतुःप्रकाराणां प्रतिभुवां प्रातिभाव्याङ्गीकारप्रकारं दर्शयति स एव "आहैको दर्शयामीति साधुरित्यपरोऽब्रवीत् । दाताहमेतद्द्रविणमर्पयाम्यपरोऽब्रवीत्" । एको दर्शनप्रतिभूरहमेनं पलायनप्रवृत्तं दर्शयिष्यामीत्याह । अपरः प्रत्ययप्रतिभूरेषः साधुर्न त्वां प्रतारयिष्यति यतोऽयं श्रोत्रियपुत्रोऽस्य सर्वशस्यसम्पन्नो ग्रामोऽस्ति मत्प्रत्ययेनास्य द्रव्यं देहीति ब्रवीति । दानप्रतिभूर्यद्ययं न ददाति तदा सवृद्धिकमृणमहं दातेति । अपरः ऋणिद्रव्यार्पणप्रतिभूर्यद्ययं न ददाति तदाहमेतदीयगृहोपकरणादिकमर्पयिष्यामीति कथयतीत्यर्थः । दर्शनप्रतिभुवा यदा धनिकस्य धारणिकदर्शनापेक्षा तदैव स दर्शनीयः इत्याह कात्यायनः "दर्शनप्रतिभूर्यस्तु देशे काले च दर्शयेत्" । यस्मिन् देशे काले च धनिकस्तद्दर्शनमपेक्षते तत्रैव दर्शयेत् अधमर्णमिति शेषः । दर्शिते च तस्मिन् धनिकेन प्रातिभाव्यात् स मोक्तव्य इत्युत्तरार्द्धेनाह स एव । "यद्यसौ दर्शयेत् तत्र मोक्तव्यः प्रतिभूर्भवेत्" । एवं प्रत्ययादिप्रतिभुवोऽपि तदविसंवादे मोक्तव्याः, अन्यथा धारणिकन्देयं धनं दाप्या इत्याहतुः कात्यायनबृहस्पती "यो यस्य प्रतिभूस्तिष्ठेद्दर्शनायेह मानवः । अदर्शयन् स तन्तस्मै प्रयच्छेत् स्वधनादृणम् । आद्यौ तु वितथे दाप्यौ तत्कालावेदितं धनम् । उत्तरौ तु विसंवादे तौ विना तत्सुतौ तथा" । यत्तु योगीश्वरेण प्रतिभुवान्त्रैविध्यमेवोक्तम् । "दर्शने प्रत्यये दाने प्रातिभाव्यं विधीयते" तद्दानार्पणयोरनतिभेदाभिप्रायेण । "आद्यौ तु वितथे दाप्या वितरस्य सुता अपि" । वितथे दर्शनप्रत्यये विसंवादे इतरस्य सुता न दाप्याः । सुता इत्यभिधानान्न पौत्रा इत्युक्तम्भवति दानं स्वधनार्पणं धनिकाय । अर्पणन्तु धारणिकधनमानीय तस्य अर्पणं धनिकस्य स्वधनलाभे उभयतो न विशेषः अतएव सूक्ष्मभेदविवक्षया पञ्चप्रकारा अपि प्रतिभुवो हारीतेनोक्ताः । "अभये प्रत्यये दाने उपस्थाने प्रदर्शने । पञ्चस्वेषु प्रकारेषु ग्राह्यो हि प्रतिभूर्बुधैः" अभयमुपद्रववारणम् । उपस्थानमत्र धारणिकधनस्य धनिकायानीयार्पणं न दर्शनं तस्य पृथङ्निर्देशात् पञ्चस्वित्यनन्वयाच्च । व्यासस्तु सप्तभिर्विषयैः सप्तप्रकारं प्रतिभुवमाह । "लेख्ये कृते च दिव्ये वा दानप्रत्ययदर्शने । गृहीतबन्धोपस्थाने ऋणिद्रव्यार्पणे तथा" । प्रतिभूर्ग्राह्य इत्यत्र प्रकृतम् । कात्यायनोऽपि "दानोपस्थानवादेषु विश्वासशपथाय च । लग्नकङ्कारयेदेवं यथायोग्यं विपर्यये" । वादोविवादस्तत्र प्रतिभूग्रहणम् । "उभयोः प्रतिभूर्ग्राह्यः समर्थः कार्यनिर्णय" इति । योगीश्वरेणाप्युक्तन्तच्च प्रागेव व्याख्या-